

This research presents the results of the first stage of studying the ways of preserving historical and cultural specifics of the Novel 'Chorna Rada' by Panteleymon Kulish. Lexical level is being analysed.

Key words: culture-specific vocabulary, reality, descriptive translation, transcription, transliteration.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Недайнова І. В.

УДК 811'255.4'271.14

З. В. Громова

ОСНОВНІ ПОМИЛКИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НАЗВ КІНОФІЛЬМІВ

Через те, що переклад кінофільмів та їх назв це відносно новий напрямок в перекладацькій діяльності, проблеми перекладу назв кінопродуктів, що так чи інакше виникають при зіставленні двох мов та культур, також вважаються новими та ще не є достатньо вивченими. На наш погляд в цьому криється деяке протиріччя: важко заперечувати важливість якісного перекладу назв кінофільмів, приймаючи до уваги кількість глядачів, що щоденно приходять до кінотеатрів або дивляться кіно вдома, що наглядно демонструє практичну цінність наявності адекватного перекладу, але проблеми, що виникають при здійсненні такої перекладацької діяльності, за відсутності вирішення яких, мають прямий негативний вплив на рівень культури країни взагалі чомусь досі на отримали належного наукового вивчення або публічного резонансу.

Приймаючи до уваги, що проблема, обрана нами для дослідження, є мало вивченою й, нажаль, не була висвітлена у серйозних наукових працях, ми вважаємо, що будь-яка наукова розмова про якість перекладу назв кінофільмів, труднощі або помилки, що виникають під час такої перекладацької діяльності, неможлива без звернення до праць таких науковців як: Л. С. Бархударов [1], В. Н. Комісаров [2; 3], Д. Льюсі [4], П. Лі [5], А. Паршин [6], В. С. Віноградов [7], Й. Л. Вайсгербер [8], Б. Л. Уорф [9], А. Вежбицька [10].

Метою нашого наукового дослідження є привернення уваги до якості сучасного перекладеного матеріалу (назв іноземних кінострічок) через ідентифікацію, опис та аналіз основних помилок, що виникають у процесі перекладу назв іноземних кінофільмів через неможливість перекладача з будь-якої причини подолати труднощі, що, нажаль, неминуче виникають під час перекладацької діяльності, пов'язаної з перекладом назв іноземних кінопродуктів. Матеріалом нашого

дослідження є ряд оригінальних назв закордонних кінострічок та їх перекладні варіанти.

Назва фільму виконує декілька дуже важливих функцій, які неможливо було б реалізувати за її відсутності. По-перше, назва ідентифікує фільм, без неї було б неможливим будь-яка розмова про кінематограф, була б украй ускладнена робота всієї кіноіндустрії, адже позначення фільму необхідно на всіх етапах виробництва фільму: від верхнього рядка в сценарії до назви рецензії в журналі чи Інтернет порталі. По-друге, без назви фільму неможлива реклама і його просування. По-третє, назви допомагають нам розібратися в нескінченному потоці рецензій, трейлерів, статей, новин, назви допомагають структурувати терабайти інформації про кінематограф і все, що з ним пов'язано. По-четверте, назва – це засіб спрямувати глядацьке сприйняття кінокартини в той чи інший бік. Розставляючи акценти певним чином, виносячи в назву конкретні думки, автори фільму доносять до глядача головну думку картини, її задум.

Всі ці функції реалізуються без будь-яких особливих проблем, якщо мова оригінальної назви (і фільму в тому числі) збігається з мовою глядача-реципієнта. Але, коли кінострічка виходить в прокат за кордоном, найчастіше її необхідно перекладати на мову, якою користується більшість глядачів у даній країні. І якщо цей переклад буде здійснений неякісно, то вищевказані функції не будуть реалізовані, або будуть реалізовані неповністю. Причиною низькоякісного перекладу найчастіше служить неуспішне подолання труднощів, з якими стикається перекладач в процесі роботи з назвами зарубіжних фільмів.

Оскільки переклад назв кінофільмів торкається багатьох аспектів перекладознавства і лінгвістики, проблеми, з якими доводиться стикатися філологу при роботі з тими чи іншими аспектами, не тільки не зникають, але й комбінуються, що вкрай ускладнює роботу перекладача і ставить перед ним нові, ще мало вивчені, задачі, що підвищує вірогідність допуску помилок.

У зв'язку з вузькою спрямованістю проблем, що розглядаються в нашому дослідженні, існує дуже обмежена кількість літератури за цією темою. У той же час це питання вкрай активно і вже досить тривалий час обговорюється користувачами Інтернету [11; 12; 13].

Досліджуючи це питання протягом багатьох місяців, нам вдалося виділити шість основних помилок, які найчастіше допускають перекладачі назв кінофільмів. Треба зазначити, що ці помилки дуже тісно пов'язані з тими труднощами, що виникають під час перекладацької діяльності, направленої на пошук адекватних еквівалентів назв іноземних кінофільмів.

Назва кінофільму – це складний мовний комплекс. У процесі роботи над назвою фільму перекладачем створюється досить широкий синонімічний ряд варіантів перекладеної назви, які є дуже близькими одна до одної і відрізняються лише семантичними акцентами та

благозвучністю. І перші помилки перекладу назв кінофільмів як раз і виникають, коли з десяти-п'ятнадцяти назв треба вибрати єдину, яка буде найбільш повно відповідати всім вимогам, які були висунуті перекладачеві.

Іноді відбувається так, що назва, здавалося б, перекладена правильно, і складно знайти більш вдалий варіант перекладу, але виникає відчуття дискомфорту, ніби щось «не так». Це трапляється, коли помилка полягає в недотриманні стилістичної єдності оригінальної назви і перекладного аналога, тобто стиль перекладеної назви не відповідає стилю оригінальної («Terminator. Salvation» – «Термінатор. Да придет спаситель», «Термінатор. Спасіння прийде» (2009)), якщо під стилем розуміти історично сформовану систему мовних засобів. Тоді відбувається зміщення акцентів, а при перегляді фільму у глядача виникає легкий когнітивний дисонанс (стан, що характеризується зіткненням у свідомості людини суперечливих знань, переконань, ідей), іноді нерозуміння картини, її сенсу. Таким чином, друга помилка перекладу назв кінофільмів полягає в тому, що перекладач іноді не може забезпечити стилістичну гармонію між назвами на іноземній мові та мові перекладу.

Назви фільмів часто вживаються в неформальному усному мовленні. Природно, що короткі назви набагато зручніше використовувати в подібній мовній ситуації. До того ж, не надто довгі назви фільмів краще вриваються в пам'ять.

Таким чином, складність полягає в тому, що перекладач повинен зуміти підібрати досить короткий аналог оригінальної назви, зберігши при цьому стильову єдність і найбільш повно передавши смислове наповнення. Дуже часто саме тут і виникають помилки, тому що іноді з різних причин назви фільмів вимагають додаткового розширення і пояснення, а перекладач повинен намагатися не вийти за рамки кількох слів («The Assassination of Richard Nixon» – «Убить президента: покушение на Ричарда Никсона», «Вбити президента. Замах на Річарда Ніксона» (2004)). Адже назви фільмів, які складаються з двох-трьох речень, ніхто ніколи не запам'ятає, їх буде незручно використовувати.

Для компаній-прокатників випускати фільми на екрани – бізнес, вони розглядають фільм як продукт або товар. Відповідно, вони прагнуть зробити його якомога краще продаваним. Одним із способів досягти цього є яскрава, цікава, інтригуюча назва, що легко запам'ятовується («Music and Lyrics» – «С глаз долой из чарта вон», «Зник з очей, то геть із чарту» («Музика та слова») (2007)). Така назва приведе до кінотеатрів велику кількість глядачів («Employee of the Month» – «Свидание моей мечты» «Побачення моєї мрії» (2006)). Одна річ просто придумати гарну назву, що добре продається, і зовсім інша справа безпомилково перекласти, не порушуючи стилістичної гармонії, не виходячи за рамки кількох слів, і до всього цього зробити ще цю перекладену назву цікавою для публіки.

Культури двох країн за визначенням не можуть бути абсолютно ідентичними, тому в одній з культур завжди є реалії (безеквівалентна лексика, яка є частиною фонових знань представників тієї чи іншої культури), які відсутні в іншій. Іноді такі реалії укладені в назвах кінофільмів («Trainspotting» – «На игле», «На голці» (1996)). У цьому випадку перекладач намагається локалізувати їх, тобто покласти їх у такі мовні вирази мови перекладу, які пристосують назву до аудиторії, зроблять її ближчою до потенційних глядачів. І це є дуже розповсюдженою трудністю, з якою стикається перекладач при роботі з назвами фільмів, яка спричиняє багато помилок й неякісної продукції [14].

Якщо вдалося знайти такий аналог оригінальної назви фільму, який би відповідав всім вищевказаним вимогам, якщо вдалося подолати усі труднощі, то залишається ще один аспект, на який дуже важливо звернути увагу, адже він також є «небезпечним місцем», що є коренем багатьох помилок. Цим аспектом є відповідність назви картини її жанровій специфіці. Тобто переклад назви повинен органічно вписуватися в жанрові рамки фільму. Перекладена назва може бути пристосована до якогось специфічного жанру за допомогою деяких модифікацій («Thursday» — «Кровавый четверг», «Кривавий четвер» (1998)). Це і становить останню з основних складнощів – умову, стикаючись з якою, перекладач дуже легко може помилитися в процесі перекладу назв кінофільмів.

В нашому дослідженні ми намагалися виявити, висвітлити та проаналізувати основні помилки, що їх допускають перекладачі під час роботи над назвами іноземних кінофільмів. На наш погляд це й подальші дослідження можуть стати вкрай важливими, адже вивчення цього питання приверне увагу до проблем перекладу, які ще є дуже мало вивченими, але з якими глядачі стикаються кожного дня, тому є дуже розповсюдженими. Вивчення проблем перекладу назв кінофільмів сприятиме пошуку методів й прийомів їх практичного подолання та запобігання, що різко підвищить рівень якості перекладу назв кінострічок, а отже рівня кінематографа в Україні й інших країнах, адже знайдені способи вирішення та запобігання помилок у перекладі назв кінофільмів можуть стати в нагоді не тільки українським перекладачам.

Покращення якості кінематографа та увага збоку наукової спільноти можуть стати чинниками, що покращать якість і самого глядача: зроблять його більш обізнаним та розбірливим. А отже ця стаття – лише маленьких крок, але який може стати частиною важливого та потужного наукового дослідження, що у свою чергу призведе до позитивних змін у суспільстві та культурі.

Список використаної літератури

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Бархударов Л. С. – М. : Международные отношения,

1975. – 240 с. **2. Комиссаров В. Н.** Общая теория перевода / Комиссаров В. Н. – М.: ЧеРо, 2000. – 136 с. **3. Комиссаров В. Н.** Теоретические основы методики обучения переводу / Комиссаров В. Н. – М.: Рема, 1997. – 111 с. **4. Lucy J. A.** Language Diversity and Thought. A Reformulation of Linguistic Relativity Hypothesis / J. A. Lucy. – Cambridge: Cambridge University Press, 1992. **5. Haser V. Lee P.** The Whorf Theory Complex. A critical reconstruction. – Amsterdam / Philadelphia: Benjamins, 1996. – P. 187 – 194. **6. Паршин А.** Теория и практика перевода / А. Паршин. – М., 2001. – 287 с. **7. Виноградов В. С.** Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М.: Изд-во ин-та общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с. **8. Вайсгербер Й. Л.** Родной язык и формирование духа. Пер. с нем., вступ. ст. и коммент. О. А. Радченко. М., 1993. **9. Уорф Б. Л.** Отношение норм поведения и мышления к языку. – В сб.: Новое в лингвистике, вып. 1, М., 1960. **10. Вежицкая А.** Понимание культур через посредство ключевых слов. – М.: Языки славянской культуры, 2001. – 288с. **11. Интернет** форум, розділ «проїзд локализации и видеоперевода» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.trworkshop.net/forum/viewtopic.php?f=59&t=3846> **12. Интернет** форум Google, розділ «Перевод названий фильмов и литературы» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://otvety.google.ru/otvety/thread?tid=54f0b4391c5a5ffb>. **13. Интернет** ресурс о кино [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kino-govno.com/forums/index.php?showtopic=175713>. **14. Комиссаров В. Н.** Общая теория перевода: Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых / Комиссаров В. Н. – М.: Международные отношения, 2000. – 134 с.

Громова З. В. Основні помилки при перекладі назв кінофільмів

У статті розглянуто основні помилки, що виникають при перекладі назв іноземних кінофільмів, проаналізовано причини виникнення таких помилок, висвітлена важливість недопущення ситуації виникнення помилки. Бажаним результатом виходу статті є привертання уваги наукової спільноти до існуючої проблеми, що стане стимулом до пошуку методів вирішення, ведучи до покращення якості перекладу взагалі. Також намічені перспективи подальшого дослідження даної теми.

Ключові слова: переклад, назва кінофільму, еквівалент, адекватний переклад.

Громова З. В. Основные ошибки при переводе названий кинофильмов

В статье рассматриваются основные ошибки, которые возникают при переводе названий иностранных кинофильмов, анализируются причины возникновения таких ошибок, обозначается важность

недопущения ситуации возникновения ошибки. Желательным результатом статьи есть привлечение внимания научного сообщества к существующей проблеме, что послужит стимулом к поиску методов решения, приводя к повышению качества переводов. Также намечены перспективы дальнейшего изучения данной темы.

Ключевые слова: перевод, название кинофильма, эквивалент, адекватный перевод.

Gromova Z. V. Principal Mistakes in Movie Titles' Translation

The article dwells on principal mistakes which occur in movie titles' translation, presents the analysis of reasons for such mistakes occurrence, and defines the significance of avoiding the error situation. The desired impact of the article is drawing attention of the scientific community to the existing problem, which will encourage the search of new solutions resulting in overall improvement of translation quality. The prospects of the subject at hand further study are outlined as well.

Key words: translation, movie title, equivalent, adequate translation.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Унукович В. В.

УДК 811.111' 255.4:164.02

I. В. Дорошенко, С. А. Матвєєва

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ СИМВОЛІЧНОГО ЗНАЧЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ТОНІ МОРРІСОН «ПІСНЯ СОЛОМОНА»

Термін «символ» є одним із самих багатозначних термінів у науковій літературі. Очевидно, ця багатозначність визначається тим фактом, що формування цього поняття в історії світової культури йшло в декількох напрямках залежно від домінуючого аспекту в підході до його змісту.

Символ у літературі є не тільки певним інструментом для створення художнього образу, але й одним з найпотужніших художніх засобів передачі індивідуально-авторського сприйняття світу й узагальнення уявлення про світ і людину, найважливішим інструментом для розуміння й осягнення реальності. Саме таке місце символу в культурі та творах мистецтва пояснює актуальність вивчення цього феномену з різних позицій, у тому числі в аспекті перекладознавства.

Проблема художнього символу з точки зору його функціонування в художньому тексті отримала широке висвітлення у вітчизняній та зарубіжній науці (роботи В. В. Виноградова, Б. А. Ларіна,